

Nghiên cứu, ứng dụng khoa học để đáp ứng yêu cầu phát triển của thành phố

Đề tài "Chương trình Khoa học và Công nghệ (KH&CN) TP Cần Thơ giai đoạn 2012-2020 và tầm nhìn đến năm 2030" được UBND thành phố giao cho Viện Kinh tế - Xã hội thành phố chủ trì thực hiện từ tháng 10-2012. Trao đổi với phóng viên Báo Cần Thơ, Tiến sĩ Trần Thanh Bé, Viện trưởng Viện Kinh tế - Xã hội thành phố cho rằng, bên cạnh việc "thuê" chuyên gia tư vấn quốc tế, thành phố cần mạnh dạn đặt hàng các tổ chức nghiên cứu KH&CN trong cả nước. Có như thế mới khai thác hết tiềm lực KH&CN hiện có...".

** Thưa ông, nghiên cứu KH&CN hiện nay của thành phố có đáp ứng được nhu cầu phát triển kinh tế-xã hội của địa phương?*

- Những năm gần đây, các đề tài nghiên cứu KH&CN ở thành phố được đưa vào ứng dụng trong thực tiễn đời sống đạt tỷ lệ cao (96%). Đó là nhờ thành phố tập trung cho nghiên cứu ứng dụng, nhất là về nông nghiệp và chăm sóc sức khỏe. Quy mô ứng dụng của từng đề tài khác nhau, đề tài được ứng dụng ở hợp tác xã, cánh đồng mẫu lớn, ở một doanh nghiệp... Thành tựu nổi bật về nghiên cứu KH&CN của thành phố là chọn tạo giống lúa chất lượng cao, kỹ thuật sản xuất nông nghiệp (cây mô, chế phẩm sinh học, phòng trị bệnh cây trồng, thủy sản...); quy trình bảo quản trái cây tươi, thiết bị đông lạnh; ứng dụng GIS trong quản lý cơ sở dữ liệu; xử lý môi trường... Tuy nhiên, những kết quả ấy chưa đáp ứng được yêu cầu phục vụ phát triển kinh tế-xã hội của thành phố. Thành phố chưa có những đề tài nghiên cứu khoa học mang tầm vóc lớn, những đề tài về công nghệ cao, các quy trình công nghệ. Lĩnh vực nghiên cứu cơ bản và khoa học xã hội gần như vắng bóng.

Công nghệ chế biến sản phẩm của thành phố hiện không khác so với các địa phương trong vùng, thành phố cần nghiên cứu để tạo ra sản phẩm khác ở tầm cao hơn. Ở lĩnh vực này, TP Cần Thơ phải đóng vai trò là trung tâm trước khi trở thành trung tâm kinh tế văn hóa xã hội của vùng ĐBSCL. Trong quá trình phát triển, thành phố vừa phải phấn đấu cạnh tranh với các địa phương trong vùng, vừa phải là "đầu tàu" kéo theo sự phát triển của các địa phương. Đây là cơ hội và cũng là thách thức đối với thành phố trong quá trình

phần đầu trở thành thành phố công nghiệp. Nếu các tỉnh phát triển nuôi trồng thủy sản, sản xuất lúa thì Cần Thơ phải nghiên cứu làm ra các sản phẩm cao hơn từ thủy sản, sản xuất lúa giống chất lượng cao cung ứng cho các tỉnh của vùng. Từ đó thúc đẩy nuôi trồng thủy sản, sản xuất lúa của cả vùng.

** Sự tham gia nghiên cứu KH&CN của khu vực ngoài nhà nước ở thành phố hiện nay như thế nào, thưa ông?*

- Trong định hướng phát triển nền kinh tế tri thức, nền kinh tế xanh, KH&CN nghệ trong sản phẩm không chỉ có Nhà nước, mà rất cần sự tham gia đóng góp của các doanh nghiệp. Theo quy định thì doanh nghiệp được trích 10% lợi nhuận (trước thuế) của đơn vị để phục vụ nghiên cứu khoa học, cải tiến công nghệ, phát triển sản phẩm mới... Tuy nhiên tuyệt đại bộ phận doanh nghiệp ở TP Cần Thơ là doanh nghiệp vừa và nhỏ, họ có dành 10% lợi nhuận để đầu tư nghiên cứu khoa học cũng không thấm vào đâu. Họ ít quan tâm đến vấn đề này và do đó, sự tham gia nghiên cứu khoa học của doanh nghiệp ở Cần Thơ là rất ít.

Đoàn cán bộ của Bộ KH&CN, lãnh đạo UBND TP Cần Thơ và Sở KH&CN thành phố tham quan trang thiết bị hiện đại tại Trung tâm Kỹ thuật và Ứng dụng công nghệ vùng ĐBSCL. Ảnh: THUY TRANG

Nghiên cứu khoa học luôn chứa đựng những yếu tố rủi ro. Đây cũng là vấn đề làm cho các doanh nghiệp ngại trong đầu tư nghiên cứu khoa học để có sản phẩm mới, chất lượng cao hay dây chuyền sản xuất hiện đại. Vậy nên cần tạo điều kiện để các doanh nghiệp chấp nhận rủi ro bằng chính sách hỗ trợ như xây dựng quỹ phát triển KH&CN cho doanh nghiệp. Doanh nghiệp có thể nhận sự hỗ trợ từ nguồn quỹ này để đầu tư tự nghiên cứu khoa học hoặc độc lập hay phối hợp doanh nghiệp khác đặt hàng nghiên cứu. Hình thức này vừa giảm được nguồn ngân sách, vừa khuyến khích hoạt động nghiên cứu khoa học khu vực ngoài nhà nước. Cần Thơ có lợi thế về

hợp tác quốc tế. Đây cũng là yếu tố thuận lợi để thành phố có những sản phẩm KH&CN mang tầm vóc.

** Theo ông, thành phố cần giải pháp nào để phát triển khoa học trên lĩnh vực khoa học xã hội và nhân văn bên cạnh nghiên cứu khoa học kỹ thuật?*

- Như đã nói trên, một thời gian dài thành phố không có đề tài nghiên cứu khoa học cơ bản, còn nghiên cứu khoa học xã hội thì đến nay chỉ có vài đề tài do cán bộ, giảng viên Trường Đại học Cần Thơ thực hiện. Hơn nữa, chưa có đề tài thuộc lĩnh vực khoa học xã

hội và nhân văn đóng góp thật sự cho sự phát triển kinh tế-xã hội của thành phố. Đây cũng là thực trạng chung của các tỉnh trong vùng. Nguyên nhân là do các địa phương đòi hỏi tập trung nghiên cứu ứng dụng, nhất là về kỹ thuật nông nghiệp... Chúng ta đã không đặt vấn đề phát triển kinh tế là phải cân bằng và mục tiêu là "vì con người": làm sao con người có cuộc sống tốt hơn, hạnh phúc hơn, cuộc sống đáng sống hơn... và thậm chí cho rằng khoa học xã hội không có vai trò trong phát triển kinh tế. Từ nhận thức như vậy nên ngay từ đầu chúng ta không đầu tư, đào tạo phát triển khoa học trên lĩnh vực này.

Trung ương kỳ vọng TP Cần Thơ trở thành động lực phát triển của vùng cả về kinh tế-xã hội, khoa học-công nghệ và con người. Gần đây, có thể nói chúng ta đã có những chuyển biến trong nhận thức về vai trò của khoa học xã hội và nhân văn trong việc thúc đẩy phát triển kinh tế-xã hội. Cụ thể là từ năm 2013, thành phố đã đưa chỉ số phát triển con người (HDI) vào bộ chỉ tiêu phát triển kinh tế-xã hội của thành phố. Trường Đại học Cần Thơ đã thành lập Khoa KHXH&NV từ năm 2009. Việc cần làm hiện nay là bên cạnh đầu tư đào tạo nguồn nhân lực cho nghiên cứu khoa học xã hội và nhân văn, thành phố cần mạnh dạn đặt hàng nhà khoa học của thành phố, trong vùng. Chúng tôi cũng đã có đề xuất phát triển KH&CN trong định hướng sắp tới là phải có đầu tư nghiên cứu khoa học cơ bản. Vì những công trình nghiên cứu cơ bản sẽ là cơ sở dữ liệu của thành phố, giúp thành phố có những hoạch định, chính sách trong phát triển kinh tế-xã hội và con người bền vững.

** Thành phố cần có chính sách như thế nào để khơi gợi ý tưởng, sự đam mê nghiên cứu của người làm khoa học, thưa ông?*

- Bên cạnh có nhiều tổ chức nghiên cứu khoa học của trung ương và địa phương, TP Cần Thơ còn có nguồn nhân lực trình độ cao (sau đại học) dồi dào. Chúng ta còn có 81 Giáo sư, Phó Giáo sư-là những nhà khoa học đầu ngành. Vấn đề là làm sao thu hút, phát huy được nguồn lực tri thức này. Thời gian qua, phần lớn các đề tài nghiên cứu có sự "đứng chân" của các viện, trường, nhưng chưa nhiều. Nếu muốn họ làm nghiên cứu đề tài khoa học cho thành phố, thì thành phố phải đặt hàng, giao đề tài và cấp kinh phí cho họ. Thành phố cũng cần "mở bớt những ràng buộc" thủ tục hành chính đối với nhà khoa học.

Hiện nay, khi giao đề tài, hợp đồng thực hiện đề tài, nhà khoa học không những giao sản phẩm cuối cùng mà phải kèm theo quy trình thực hiện đề tài cùng với các hóa đơn chi tiêu để chứng minh việc sử dụng nguồn kinh phí được giao. Chúng ta nên hướng đến "khoán sản phẩm cuối cùng" cho nhà khoa học, dĩ nhiên cần hội đồng nghiệm thu nghiêm túc. Người làm khoa học mong muốn có môi trường làm việc tốt. Điều đó không có nghĩa là họ mong "ché độ đãi ngộ vật chất" mà là sự tôn trọng, tin tưởng và hợp tác với nhà khoa học để phát huy hết trí tuệ của họ.

** Xin cảm ơn ông!*

THẢO MỘC (thực hiện)